

1.4.2 geslachtsidentiteit en geslachtsrol

Het duidelijkste voorbeeld van een conflict in de geslachtsidentiteit betreft transseksualiteit. Transseksuelen hebben het gevoel in een lichaam van het verkeerde geslacht geboren te zijn. Sommigen besluiten tot een medische ingreep zodat anatomisch en ten dele fysiologisch (hormonaal gestuurd) een uiterlijke verandering wordt aangebracht in de geslachtskenmerken. De transitie is echter geen voorwaarde om te spreken van transseksualiteit: ook mensen die af-

BSL - ALG_BK_1KZM - 1883_9789031352395 049

1 Beleving van seksualiteit en intimiteit 49

zien van deze ingrijpende verandering kunnen transseksueel zijn. De Nederlandse wet biedt transseksuelen het recht om hun geslachtsidentiteit via de rechter te laten veranderen. Daartoe worden in artikel 28 van het Burgerlijk Wetboek voorwaarden gesteld.

Zo moet iemand gesteriliseerd worden, dient de aanvraag ondersteund te zijn door een medisch en psychologisch advies en moet iemand de zo volledig mogelijke geslachtsveranderende operaties hebben ondergaan (Wetboek on line, 2007). Deze eisen worden door veel transseksuelen als zeer ingrijpend ervaren. Er is discussie of de eisen in de wet niet verlicht moeten worden. Het opheffen van de sterilisatieverplichting en het verzachten van de eis dat de operatie all the way zou moeten zijn, biedt transseksuelen meer ruimte om zelf te bepalen welke ingrepen aan hun lichaam zij gewenst vinden. Het betreft bijvoorbeeld vrouwen die een mannenborst willen maar geen penis.

De identificatieplicht levert de eerste jaren tijdens de transformatiebehandeling het probleem op dat mensen op hun identiteitspapieren een ander geslacht hebben staan dan dat wat ze uiterlijk vertonen. Dit is extra lastig voor de zogenoemde transgenderisten die zich zowel man als vrouw tegelijk kunnen voelen en zich ook als zodanig kunnen uiten in hun geslachtsrol. Ook bij douanecontrole levert dit vervelende problemen op en transgenderisten worden wel eens gedwongen hun broek te laten zakken.

Nogal wat meisjes hebben wel eens gewenst dat ze een jongen waren. Dit lijkt in de meeste gevallen echter geen kwestie van een conflict over de geslachtsidentiteit maar heeft veel meer te maken met de geslachtsrol: ze verlangen naar de sociale voordelen die de jongensrol hun kan opleveren. Ook jongens kunnen last hebben van hun geslachtsrol en bedenken af en toe dat ze liever een meisje zouden zijn;

dit lijkt minder voor te komen dan andersom maar door feminisering van de samenleving zou dit wel eens gelijker kunnen komen te liggen. Maar ook de meisjesrol heeft sociale voordelen: zo kunnen meisjes zowel jurken als broeken dragen, meisjes mogen vanuit hun socialisatie sensitiever zijn dan jongens, meisjes mogen zich kwetsbaarder opstellen. Uiteindelijk werken genderrollen voor iedereen beperkend.

Juist tijdens de puberteit is het van groot belang dat jongeren leren dat mensen verschillend mogen zijn, dat stereotiepe mannen- en vrouwenrolpatronen voor nogal wat jongeren beknellend werken, dat de sterke invloed van de peergroup bijgestuurd zou moeten worden door opvoeders.

BSL - ALG_BK_1KZM - 1883_9789031352395 050

50 Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening

Bij travestie vinden mensen het in mindere of meerdere mate opwindend om het uiterlijk van het andere geslacht tijdelijk aan te nemen in kleding, houding en eventueel make-up. Hier is geen sprake van een identiteitsverandering maar van een wisseling van geslachtsrol. Het is een spel met sekse; niet altijd met seksualiteit. Travestie biedt vaak een

theatraal effect (films, shows, theater). Zo kunnen travestiefeesten een spectaculair spel van verwarring zaaiende rolwisseling en verleiding opleveren. Deze vorm van 'theatrale travestie' is eerder gericht op het doorbreken van maatschappelijk vastgestelde, stereotiepe geslachtsrollen dan op seksuele opwinding.

Daarnaast zien we travestie die solitair beleefd wordt: mannen of vrouwen die zich thuis verkleden en opmaken en zich soms publiekelijk vertonen. Deze vorm van seksualiteitsbeleving is eerder een vorm van fetisjisme (zie ook § 1.4.4). Bij deze tweede vorm van travestie staan de seksuele beleving en de seksuele bevrediging voorop (Garber, 1992).

Een nieuwe groep in het palet van mensen met genderdysforie (onvrede met het geslacht) wordt gevormd door de transgenderisten. Zij beschouwen zich in menig opzicht 'ertussenin': noch man, noch vrouw, of zowel man als vrouw tegelijk.

Ruwweg kun je zeggen dat er vier typen transgenders zijn:

- mannen;
- vrouwen;
- mensen die man en vrouw willen zijn;
- mensen die geen van beiden willen zijn.

Alleen de laatste groep is niet blij met het idee dat er maar twee seksen zouden zijn.

Bij de eerste groep horen ook transseksuelen die na 'behandeling' niet meer als 'trans' te beschouwen zijn maar gewoon als man; hetzelfde geldt voor vrouwen.

De laatste jaren realiseren veel transmannen en transvrouwen zich dat zij toch echt 'iets anders' zijn dan biologische mannen en vrouwen, er is dus 'transtrots' ontstaan. In de medische hulpverlening (VU-ziekenhuis) wordt verlangd van binnenkomende cliënten dat zij zich heel sterk man of vrouw voelen, maar het is logischer niet te veel te hameren op een tweedeling in de genderstandaarden waar deze mensen zich dan in moeten plooiën (nadat zij zich al een heel leven in de voor hun niet-passende standaard hebben moeten persen).

Een breed spectrum van groepen strijdt voor erkenning van transgenderisten (Pleij & Schutte, 1999; Stichting Rene'(e), 2008; N00dles, 2007).